

DOI: <https://doi.org/10.32782/2519-884X-2024-52-4>
УДК 631.115.9:[634.8:633.2](477)

*Печко В.С., к.е.н.,
доцент кафедри переробки сільськогосподарської продукції
Інститут післядипломної освіти
Національний університет харчових технологій
peckko.v.2021@ukr.net
ORCID: 0000-0001-9681-548X*

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ВИНОГРАДАРСЬКО-ВИНОРОБНОГО КОМПЛЕКСУ НА ЗАСАДАХ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

***Анотація.** Стаття присвячена теоретичному обґрунтуванню та встановленню можливих форм державно-приватного партнерства як складової стратегічного управління виноградарсько-виноробним комплексом України. Проаналізовано теоретичні підходи до трактування, різноманітність форм державно-приватного партнерства в різних галузях та на різних рівнях управління, визначено його переваги, недоліки та ключові вигоди для стейкхолдерів. Охарактеризовано нормативно-законодавчі особливості регулювання форм державно-приватного партнерства в Україні. Запропоновано можливі форми розвитку державно-приватного партнерства у сфері інфраструктурних проєктів, співпраці у сфері трансферу інновацій, маркетингу, туризму та сталого розвитку. Обґрунтовані пропозиції сприятимуть задоволенню інтересів ключових стейкхолдерів виноградарсько-виноробної галузі.*

***Ключові слова:** державно-приватне партнерство, стратегічне управління, виноградарсько-виноробний комплекс, виноградарство, виноробство, підприємство, менеджмент, кластер.*

JEL code classification: M10, Q10

Постановка проблеми. Виноробство та виноградарство в Україні представляють собою важливий сегмент національного сільського господарства. Зростаючий інтерес до вина порівняно з іншими спиртними напоями сприяє розвитку внутрішнього ринку та виноградарської галузі. Отримання Україною статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу створює нові виклики для місцевого виноробного сектору, що підкреслює необхідність оцінки його поточного стану та розробки стратегії розвитку в умовах глобальних трансформацій.

Від початку війни, винна галузь України переживає не найкращі часи. Заміновані або знищені виноградники, розбиті підприємства, дефіцит склотари, проблеми з електрикою та логістикою — і це лише частина викликів та проблем, з якими зіштовхуються виробники вин. Суми збитків не береться рахувати ніхто, адже деякі підприємства і досі знаходяться на тимчасово окупованих територіях. Втрати сягають сотень мільйонів доларів, тому що деякі підприємства частково або повністю зруйновані, а інші - розграбовані. Через це може зрости мінімальна роздрібна ціна на вино. Тому одним із ключових векторів повоєнного відродження виноградарсько-виноробного підкомплексу АПК є побудова дієвого державно-приватного партнерства (далі – ДПП), включно з нарощуванням державної підтримки галузі, розвитком малих виробників, винного туризму тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці розвитку ДПП присвячено наукові праці низки закордонних і вітчизняних учених, зокрема К. Bayliss [1], К. Jomo [2], С. Udechukwu [3], Е. Yescombe [4], Е. Залознової [5], С. Свірко [6], Н. Ульяновського [7], П. Шилепницького [8] та ін.

Даними вченими обґрунтовано історичні етапи розвитку, диференціацію форм ДПП в різних галузях та на різних рівнях управління, а також визначено його переваги, недоліки та ключові вигоди для стейкхолдерів. Однак перспективи використання інструментів ДПП у

контексті стратегічного розвитку виноградарсько-виноробного комплексу в реаліях України потребує поглиблених досліджень.

Формулювання цілей статті. Метою статті є теоретичне обґрунтування та встановлення можливих форм ДПП як складової стратегічного управління виноградарсько-виноробним комплексом України.

Виклад основного матеріалу. ДПП представляє собою інноваційний механізм, який об'єднує ресурси й потенціал держави та приватного сектору з метою ефективного використання переваг обох сторін для досягнення спільних цілей та вирішення низки суспільно важливих завдань, які можуть бути складними для реалізації суб'єктами окремо.

Термін «ДПП» з'явився в США на початку ХХ ст. і спочатку стосувався спільного фінансування освітніх програм державним і приватним секторами, а потім у 1950-х рр. для позначення подібного фінансування комунальних послуг, але більш широкого контексту набув у 1960-х рр. для позначення співпраці партнерів із державного та приватного секторів у процесі оновлення міст, розвитку інфраструктури та надання соціальних послуг [4].

ХХ ст. стало періодом бурхливого поширення ДПП в багатьох країнах світу, що пов'язано з розвитком інфраструктури, зростанням ролі держави в економіці та пошуком нових джерел фінансування. Початковою точкою відліку розвитку приватно-державного партнерства в Україні є 90-ті рр. ХХ ст., а саме 1995 р. коли було прийнято Закон України «Про концесію на будівництво та експлуатацію автомобільних доріг» (нині втратив чинність).

В останні роки спостерігається значне поживлення інтересу до ДПП у сфері інфраструктури, зокрема у країнах, що розвиваються, це відродження відбулось під керівництвом Світового банку, але також було підтримано іншими багатосторонніми інституціями розвитку, двосторонніми донорами, національними урядами та іншими організаціями. Відповідно до цього було створено низку глобальних ініціатив, спрямованих на ДПП [1]. Також таке сприйняття ДПП урядами, особливо в країнах, що розвиваються, можна пояснити зростаючим тиском з боку громадян, організацій громадянського суспільства та засобів масової інформації, які вимагають надання достатньої кількості інфраструктурних послуг, таких як транспорт, енергетика та зв'язок [3].

ДПП переживає певний ренесанс у міжнародному політичному дискурсі, оскільки багато країн та організацій вказують на його потенціал для генерування нових ресурсів та підвищення ефективності надання державних послуг [2]. Як зазначає Н. Ульяновський виникнення концепції ДПП пов'язано з науковим осмисленням взаємодії держави й приватного сектору і вже сьогодні дана концепція застосовується більш ніж у 150 країнах світу [7, с. 121].

Концепція ДПП активно використовується в багатьох країнах світу та Європи, зокрема у Великій Британії, Іспанії, Франції, Німеччині, Польщі та Португалії. В Україні ДПП також є важливим інструментом розвитку економіки та покращення якості життя. З цією метою варто розкрити зміст поняття «ДПП».

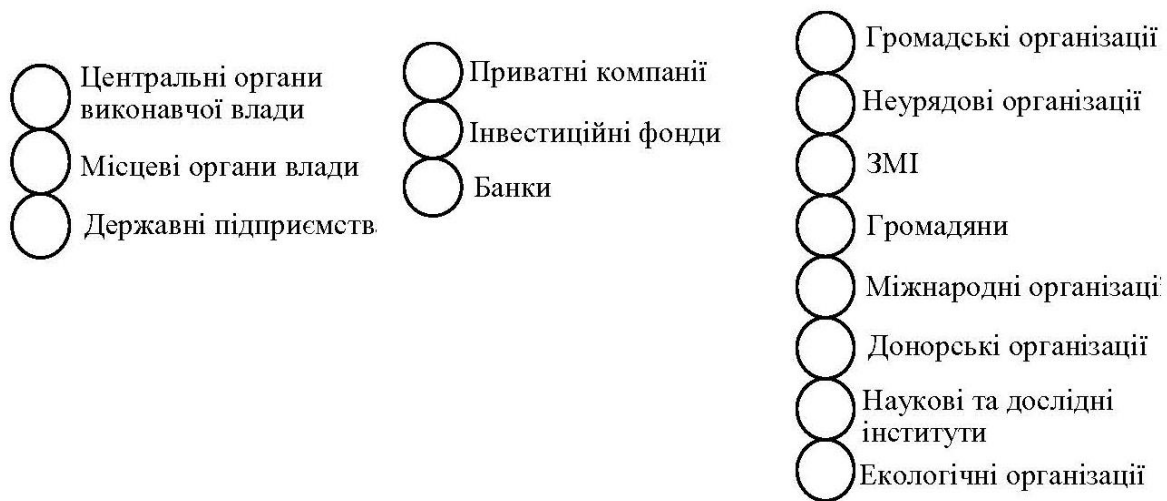
У 2004 р. Європейська Комісія опублікувала «Зелену книгу» в якій надано визначення змісту категорії ДПП та яке стало одним з найбільш впливових та широко використовуваних в науковій літературі та практиці. Так, в «Зеленій книзі» визначено ДПП як широкий спектр форм співпраці між державними органами та бізнесом з метою забезпечення фінансування, будівництва, реконструкції, управління, обслуговування інфраструктури чи надання послуг. Також в даній книзі охарактеризовано, що ДПП не має обмежень під час вибору конкретних форм співпраці, а може включати різні моделі та підходи, які мають високу відповідність потребам конкретного проекту [9].

Водночас, Європейський інвестиційний банк (European Investment Bank) визначає ДПП як загальний термін для позначення відносин, що формуються між приватним сектором та державними органами, часто з метою залучення ресурсів та/або досвіду приватного сектору з метою надання допомоги у забезпеченні активами та послугами державного сектору [10].

В процесі аналізу поглядів низки науковців на зміст категорії «ДПП» встановлено, що визначення мають ряд певних особливостей та спільних характеристик. Так, деякі визначення не враховують всі аспекти (економічні, правові, соціальні тощо), окремі автори використовують термінологію, яка має неоднозначне тлумачення і затрудняє інтерпретацію

змісту категорії, деякі науковці розглядають партнерство між державою та приватними структурами, інші доповнюють його впливом громадських інститутів. Проте вони також мають певні спільні характеристики, а саме: довгостроковий характер партнерства, метою співпраці якого є досягнення спільних цілей; ДПП ґрунтується на принципах рівноправності, добровільності, ефективності тощо.

Ми вважаємо, що ДПП варто розглядати не просто як науковий термін, а визначати його як унікальний механізм, що об'єднує державу, приватний сектор та громадськість з метою реалізації спільних цілей, як систему довгострокових договірних відносин, з визначеними принципами та механізмами реалізації між державними органами влади, приватним сектором та громадськими інститутами, яка ґрунтується на співпраці, а не на конкуренції та спрямована на спільне досягнення не лише економічних, але й соціально значущих цільових орієнтирів. На рис. 1 визначені ключові стейкхолдери, які залучаються до реалізації проєктів ДПП, зокрема і на підприємствах виноградарсько-виноробного комплексу.

Рис. 1. Ключові стейкхолдери ДПП

Джерело: побудовано автором

Для ДПП характерними є ряд певних ознак, що дозволяє відрізнити дану форму відносин від інших форм співпраці між державою, приватним сектором та громадськими інститутами. В ст. 3 Закону України «Про державно-приватне партнерство» визначено ряд ознак, що притаманні даній системі договірних відносин:

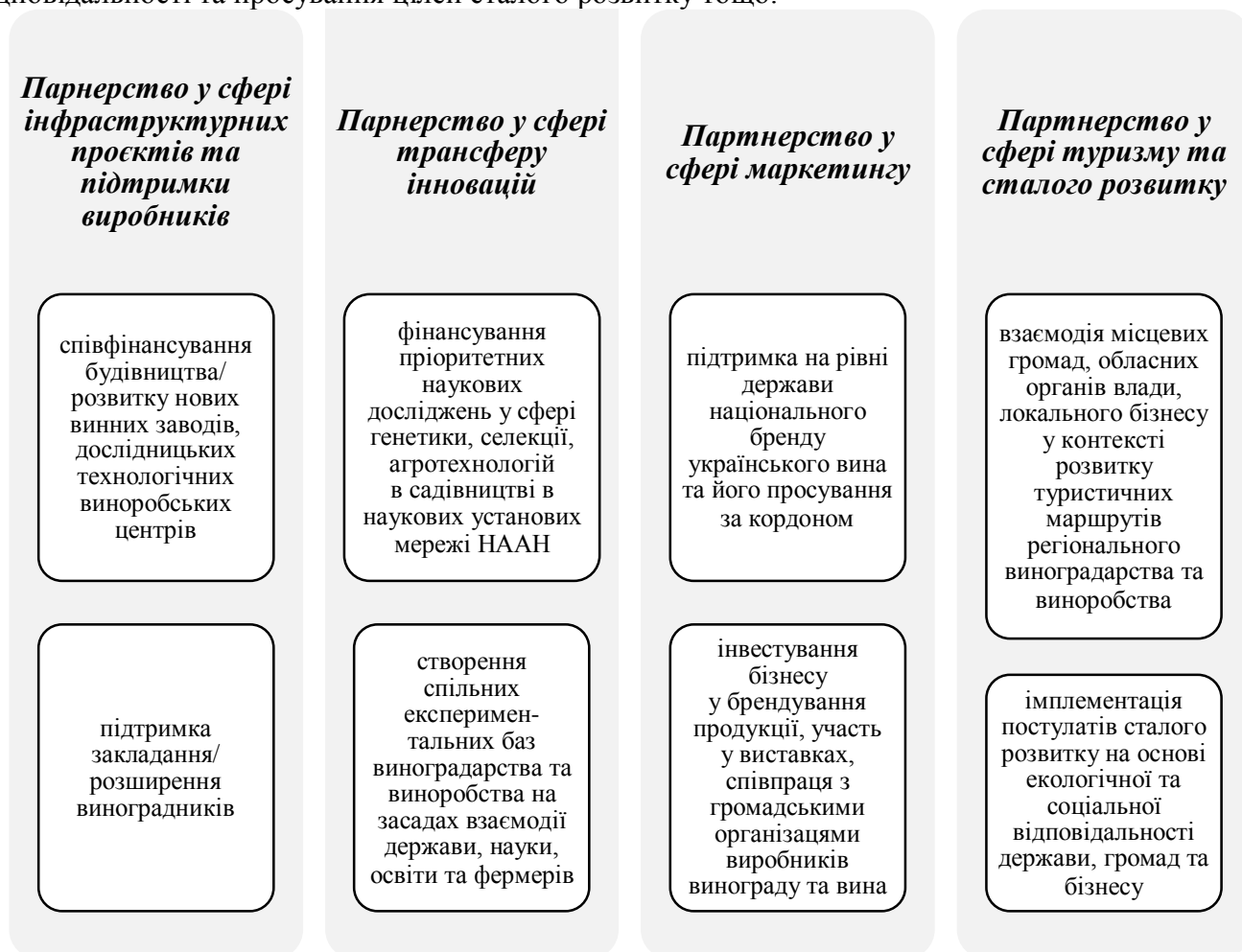
- створення та/або будівництво (нове будівництво, реконструкція, реставрація, капітальний ремонт та технічне переоснащення) об'єкта ДПП та/або управління (користування, експлуатація, технічне обслуговування) таким об'єктом;
- овготривалість відносин (від 5 до 50 років);
- передача приватному партнеру частини ризиків у процесі здійснення ДПП;
- внесення приватним партнером інвестицій в об'єкт ДПП [11].

Варто підкреслити, що законодавче регулювання ДПП може вказувати на нормативно-правові акти, які регулюють дану сферу відносин між приватним та державним секторами. Сюди варто віднести різноманітні закони, укази, постанови, рішення та інші нормативно-правові акти. Ці нормативно-правові акти встановлюють правові рамки та вимоги, які суб'єкти ДПП повинні дотримуватися у своїй діяльності.

Для успішної реалізації проєкту ДПП важливе значення має вибір форми співпраці. Можливі комбінації співпраці між державним та приватним секторами надзвичайно різноманітні. На рис. 2 нами відображено авторське бачення можливих проєктів та форм ДПП у сфері виноградарства та виноробства.

Основними вигодами наведених проєктів ДПП є підтримка малого фермерства в галузі виноградарства; розвиток інфраструктури сільських територій; модернізація наявних та

будівництво нових потужностей винних та переробних заводів; об'єднання науки та бізнесу у сфері трансферу інновацій, розробка та апробація нових сортів винограду та сучасних агротехнічних прийомів; зростання рівня професіоналізму в галузі, підвищення стандартів якості продукції та виробництва загалом; підвищення впізнаваності вітчизняного вина на світових ринках та посилення брендування продукції на внутрішньому ринку як зі сторони держави, так і виробників; налагодження тісного діалогу між ключовими стейкхолдерами виноградарсько-виноробної галузі на основі підвищення дієвості співпраці з громадськими об'єднаннями та асоціаціями виробників; розвиток регіонального винного туризму, підвищення рівня зайнятості сільського населення; підвищення рівня екологічної відповідальності та просування цілей сталого розвитку тощо.

Рис. 2. Основні форми можливого ДПП у галузі виноградарства та виноробства

Джерело: розроблено автором

Висновки. Таким чином, ДПП є важливим компонентом стратегічного розвитку виноградарсько-виноробного комплексу за рахунок взаємного задоволення інтересів та врахування потреб держави, бізнесу та громад. Обґрунтовані у статті можливі форми розвитку ДПП у сфері інфраструктурних проєктів, співпраці в сфері трансферу інновацій, маркетингу, туризму та сталого розвитку сприятимуть активізації ділової активності фермерів-виноградарів і переробних підприємств, покращенню інвестиційного клімату, розвитку сільських територій та аграрного туризму, зростанню експортного потенціалу й продовольчої безпеки держави в цілому. На нашу думку, максимальний ефект від втілення в життя обґрунтованих напрямів та проєктів ДПП можливий на основі створення регіональних виноградарсько-виноробних кластерів із обов'язковим залученням держави, місцевих громад, інвесторів, громадських організацій і асоціацій, безпосередніх виробників та

переробників продукції, туристичного бізнесу, наукових установ та освітніх закладів, постачальників ресурсів тощо.

Список використаних джерел:

1. Bayliss K., Van Waeyenberge E. Unpacking the Public Private Partnership Revival. *The Journal of Development Studies*. 2017. Vol. 54. No. 4. P. 577–593.
2. Jomo K.S., Chowdhury A., Sharma K., Platz D. Public-Private Partnerships and the 2030 Agenda for Sustainable Development: Fit for Purpose? URL: https://www.un.org/esa/desa/papers/2016/wp148_2016.pdf (дата звернення: 07.10.2024).
3. Udechukwu C.E. Sustainable development of infrastructure in Lagos-Nigeria through public private partnership. *International Journal of Research in Management, Economics and Commerce*. 2012. Vol. 2(6). P. 30–47.
4. Yescombe E.R. *Public-Private Partnerships: Principles of Policy and Finance*. Elsevier Science & Technology Books, 2011. 369 p.
5. Залознова Ю., Петрова І., Трушкіна Н. Класифікація форм державно-приватного партнерства: узагальнення зарубіжного та вітчизняного досвіду. *Agricultural and resource economics: international scientific e-journal*. 2016. Vol. 2. No. 3. P. 88–105.
6. Свірко С. Державно-приватне партнерство як інструмент інноваційного розвитку урбанізованих територій. *Економіка, управління та адміністрування*. 2023. № 1(103). С. 118–127. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2023-1\(103\)-118-127](https://doi.org/10.26642/ema-2023-1(103)-118-127)
7. Ульянченко Н. Методологічні засади аналізу поняття «державно-приватне партнерство у сфері охорони здоров'я». *Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення*. 2023. № 4. С. 118–136. DOI: <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2023-4-118-136>
8. Шилепницький П. Державно-приватне партнерство: теорія і практика: монографія. Львів : Ін-т регіон. дослідж., 2011. 455 с.
9. «Зелена книга» Європейської комісії щодо Державно-приватного партнерства та Закон Співдружності про державні контракти і концесії, COM (2004) 327 final, 30.04.2004.
10. European Investment Bank. The EIB's Role in Public-Private Partnerships (PPPs), European Investment Bank, Luxembourg. 2004. URL: https://www.eib.org/attachments/thematic/eib_ppp_en.pdf (дата звернення: 07.10.2024).
11. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 р. № 2404-VI, зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text> (дата звернення: 07.10.2024).

References:

1. Bayliss K., Van Waeyenberge E. (2017) Unpacking the Public Private Partnership Revival. *The Journal of Development Studies*, vol. 54, no. 4, pp. 577–593. DOI: <https://doi.org/10.1080/00220388.2017.1303671>
2. Jomo K. S., Chowdhury A., Sharma K., Platz D. (2016) Public-Private Partnerships and the 2030 Agenda for Sustainable Development: Fit for Purpose? Available at: https://www.un.org/esa/desa/papers/2016/wp148_2016.pdf (accessed October 7, 2024).
3. Udechukwu C. E. (2012) Sustainable development of infrastructure in Lagos-Nigeria through public private partnership. *International Journal of Research in Management, Economics and Commerce*, vol. 2(6), pp.30–47.
4. Yescombe E. R. (2011) *Public-Private Partnerships: Principles of Policy and Finance*. Elsevier Science & Technology Books, 369 p.
5. Zaloznova Yu., Petrova I., Trushkina N. (2016) Klyasyfikatsiia form derzhavno-pryvatnoho partnerstva: uzahalnennia zarubizhnoho ta vitchyznianoho dosvidu [Classification of Forms of Public-Private Partnership: Generalisation of Foreign and Domestic Experience]. *Agricultural and resource economics: international scientific e-journal*, vol. 2, no. 3, pp. 88–105.
6. Svirko S. (2023) Derzhavno-pryvatne partnerstvo yak instrument innovatsiinoho rozvytku urbanizovanykh terytorii [Public-private partnership as a tool for innovative development of urbanised areas]. *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*, no. 1(103), pp. 118–127. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2023-1\(103\)-118-127](https://doi.org/10.26642/ema-2023-1(103)-118-127)
7. Ulianchenko N. (2023) Metodolohichni zasady analizu poniattia “derzhavno-pryvatne partnerstvo u sferi okhorony zdorovia” [Methodological basis for analysing the concept of ‘public-private partnership in healthcare’]. *Publichne upravlinnia: kontseptsii, paradyhma, rozvytok, udoskonalennia*, no. 4, pp. 118–136. DOI: <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2023-4-118-136>
8. Shylepnytskyi P. (2011) Derzhavno-pryvatne partnerstvo: teoriia i praktyka [Public-private partnership: theory and practice]. Lviv: In-t rehion. doslidzh., 455 p. (in Ukrainian)
9. The European Commission (April 30, 2004) The European Commission 's Green Paper on Public-Private Partnerships and the Commonwealth Contracts and Concessions Act, COM 327 final.
10. European Investment Bank (2004) The EIB's Role in Public-Private Partnerships (PPPs). Available at: https://www.eib.org/attachments/thematic/eib_ppp_en.pdf (accessed October 7, 2024).
11. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010) Pro derzhavno-pryvatne partnerstvo [About public-private partnerships]. Law of Ukraine of 01.07.2010 No. 2404-VI. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text> (accessed October 7, 2024).

*Pechko V. S., Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor at the Department of Agricultural Products Processing
Institute of Postgraduate Education
National University of Food Technologies
peckko.v.2021@ukr.net
ORCID: 0000-0001-9681-548X*

PRIORITIES FOR THE DEVELOPMENT OF THE VITICULTURE AND WINE INDUSTRY ON THE BASIS OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP

Abstract. *Public-private partnerships play a key role in the development of the agri-food sector, providing access to investment, technology and knowledge that stimulate innovation and efficiency. Cooperation between the state and business helps to improve infrastructure, expand markets and ensure food security. In addition, cooperation helps to improve infrastructure, develop markets and ensure the stability of food supplies. The article is devoted to theoretical substantiation and identification of possible forms of public-private partnership as a component of strategic management of the viticulture and wine industry of Ukraine. The article analyses theoretical approaches to the interpretation, variety of forms of public-private partnership in different industries and at different levels of management, identifies its advantages, disadvantages and key benefits for stakeholders. The author describes the regulatory and legislative features of regulation of public-private partnerships in Ukraine. It is proved that public-private partnership should be considered not just as a scientific term, but should be defined as a unique mechanism that brings together the State, the private sector and the public with a view to achieving common goals, as a system of long-term contractual relations with certain principles and mechanisms of implementation between public authorities, the private sector and public institutions, which is based on cooperation rather than competition and is aimed at jointly achieving not only economic but also socially significant targets. Possible forms of development of public-private partnerships in the field of infrastructure projects, cooperation in the field of innovation transfer, marketing, tourism and sustainable development are proposed. The substantiated proposals will contribute to the intensification of business activity of winegrowers and processing enterprises, improvement of the investment climate, transfer of innovations, development of rural areas and agrarian tourism, growth of export potential and food security of the state in general.*

Keywords: *public-private partnership, strategic management, viticulture and winemaking complex, viticulture, winemaking, enterprise, management, cluster.*